

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ОСНОВИ НАУКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ та ПОЛІТОЛОГІЇ

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія,
052 Політологія
054 Соціологія
031 Релігієзнавство

Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
дисципліна Дні занять
Мова викладання
Консультації

3
I рік, II семестр
вибіркова навчальна
згідно з розкладом
українська
щовівторка 13.00–14.20 (113 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на
платформах ZOOM та Google-class).
кандидат юридичних наук, доцент
Острияк Андрій Миколайович

Викладач

Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	Вибірковий	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва) _ _ _ _		
Модулів – 1	Спеціальність: 032 Історія та археологія 052 Політологія 054 Соціологія 031 Релігієзнавство	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90.		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік	залік		

Мета та завдання:

Ознайомлення з основами наукових досліджень, способами їх організації, принципами та методами здійснення наукового дослідження та представлення його результатів.

Завдання курсу полягає у ознайомленні з наукою як сферою суспільної діяльності та системою творення нових знань, а також опанування пізнавальних можливостей основних методів історичних досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні підходи до розуміння поняття наука та науково-дослідна діяльність;
- етичні принципи наукового дослідження;
- технологію організації наукового дослідження;
- основні методи наукового дослідження досліджень;
- основні форми апробації результатів наукового дослідження;

вміти:

- використовувати можливості здійснення наукових досліджень в межах законодавчого поля України;
- обґрунтовувати об'єкт, предмет, мету та завдання наукового дослідження, визначати його актуальність та характеризувати його практичну цінність;
- застосовувати на практиці методи наукового дослідження;
- викладати результати наукового дослідження.

Тематичний план ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.

Класифікація наук. Види наукових досліджень. етапи наукового дослідження. Методологія та методика наукового дослідження.

Моделі розвитку науки. Кумулятивна модель. Модель розвитку науки К. Маркса. Позитивістська модель науки.

Наукознавство як система знань про наукові дослідження. Наукометрія. Філософія науки. Психологія науки.

Концепції розвитку науки: історія та сучасність. Концепції розвитку науки К. Поппера, І. Лакатоса, Т. Куна, П. Феєрабенда. Синергетика як нова модель уявлень про світ. І. Пригожин, С. Курдюмов, Г. Хакен. Детерміністсько- стохастичний підхід. Теорія хаоса-самоорганізації.

Тема 4. Структура наукового дослідження.

Загальна характеристика проблематики наукових досліджень. вибір теми наукового дослідження з історії. Описові (дискриптивні) та аналітичні дослідження. Наукометричні дослідження. Компаративістика. Наукове відкриття

– його можливість, сутність та значення. Актуальність дослідження (політична, суспільна, наукова). Формулювання мети, завдань, об'єкту та предмету наукового дослідження. Практична значущість його результатів. Опрацювання історіографії. Етап збору інформації. Написання дослідження. Презентація результатів дослідження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 5. Сучасні методологічні підходи в історії.

Особливості історичного пізнання на сучасному етапі. Методологія історії. Філософія історії.

Позитивістська, марксистська, неокантіанська, синергетична парадигми наукових студій. Вплив методологічних «поворотів» та суспільно-політичних процесів на формування сучасної історіографічної ситуації в Україні і світі. Напрями наукових історичних досліджень (політична історія, історія державності, національна історія, етнічна історія, соціальна історія, економічна історія, історична урбаністика, історична некрополістика, історія повсякденності, пам'яткознавство, історія науки і техніки, історична біографістика, просопографія, історія понять та ін.).

Тема 6. Методи історичних досліджень.

Загальнонаукові методи. Дедукція та індукція. Аналіз та синтез. Класифікація та типологізація. Моделювання та схематизація. Історико- генетичний метод. Історико-порівняльний метод. Синхроністичний та діахронічний методи дослідження. Структурно-функціональний аналіз. Мир- системний аналіз. Біографічний метод. методи просопографії. Критерії істинності історичного знання. понятійний апарат історичної науки.

Тема 7. Апробація результатів наукових досліджень.

Виступи на наукових форумах. Підготовка доповіді на наукову конференцію. роль дискусії в науковій діяльності. Наукова стаття. Її структура. вимоги до оформлення. Тези, есе. Сучасна українська наукова періодика (друкована та електронна). Наукометричні бази періодичних та неперіодичних видань (Scopus, Web of Science, Index Copernicus та ін.). Монографія. Вимоги до написання монографій. Наукові та науково-популярні видання. Українські Інтернет ресурси з історії.

Тема 8. Кваліфікаційні наукові роботи.

Магістерська робота. Загальна характеристика, особливості написання і оформлення. Дисертація на здобуття наукового ступеня. написання та процедура захисту. Спеціалізована вчена рада.

Мова наукового дослідження. Науковий стиль. Оформлення тексту дослідження та наукового апарату.

Етика наукового дослідження. Етичний кодекс ученого України 15 квітня 2009 р. Права та обов'язки наукових працівників. Наукова чесність. Конфлікт інтересів. Дотримання етичних норм і стандартів. Скарги і оскарження.

Академічна доброчесність – сутність, значення та основні принципи. Плагіат. Самоплагіат. Корупція. Боротьба з порушеннями академічної доброчесності.

Структура курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	нд.	с. р.		л	с	лаб.	нд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Наукове дослідження та його види												
Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.	10	2	2			6	11	1				10
Тема 2. Структура наукового дослідження.	20	2	4			14	14	1	1			12
Разом за змістовим модулем 1	30	4	6			20	25	2	1			22
Змістовий модуль 2. Методологія та методи історичного дослідження												
Тема 3. Сучасні методологічні підходи в історії.	10	2				8	17	1				16
Тема 4. Методи історичних досліджень.	26	2	8			16	28	1	1			26
Тема 5. Апробація результатів наукових досліджень.	12	2	2			8	9	1				8
Тема 6. Кваліфікаційні наукові роботи.	12	2	2			8	11	1				10
Разом за змістовим модулем 2	60	8	12			40	65	4	1			60
Разом	90	12	18			60	90	6	2			82

Перелік тем для практичних та семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Концепції розвитку сучасної науки	2
2	Структура наукового дослідження	2
3	Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження	2
4	Академічна доброчесність - основа дослідницької культури	2
5	Методи наукового дослідження	4
6	Загальноісторичні методи	4
7	Етика наукового дослідження	2
	Разом	18

Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, денна / заочна
1	Наука як значима діяльність для людства	6/10
2	Структура наукового дослідження	14/12
3	Сучасні методологічні підходи в історії	8/16
4	Методи історичних досліджень	16/26
7	Апробація результатів наукових досліджень	8/8
8	Кваліфікаційні наукові роботи	8/10
	Разом	60/82

Методи навчання

Лекції, на яких послідовно розкривається суть, значення та практична цінність основних понять, явищ та процесів, пов'язаних науковим історичним дослідженням. На практичних заняттях здійснюється застосування набутих на лекціях теоретичних знань на практиці – вирішення проблемних ситуацій, моделювання окремих етапів наукової діяльності, аналіз кращих практик досвідчених вчених в галузі історії.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється шляхом усного опитування, виконання тестових завдань та творчих навчальних завдань.

Засоби діагностики та успішності та якості навчання

Підсумковий контроль з дисципліни у формі заліку, ректорський контроль.

Розподіл балів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

83 – 89	B	добре	зараховано
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		

35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий контроль: залік	Сума
ЗМ 1	ЗМ2	до 25	100
90 (практичні заняття) + 10 (самостійна робота)			

Методичне та технічне забезпечення

Острянюк А.М. Методика наукового дослідження: навчально-методичний посібник для студентів магістратури. Чернівці, 2020.

Перелік рекомендованої літератури

Основна

Ковальченко І.Д. Методи історического дослідження. 2-е изд., доп. М.: Наука, 2003. 486 с.
Пронштейн А.П. Методика історического дослідження. Издательство Ростовского университета, 1971. 468 с.

Допоміжна

Вжосек В. Handbücher або Grundrisse. *Схід-Захід*. 2009. Вип. 13–14. С. 345–357. Вжосек Войцех.
Історія – Культура – Метафора. Постановня некласичної історіографії; Про історичне мислення / [пер. з польськ.]. К., 2012. 296 с.
Мазур Л.Н. Методи історического дослідження : учеб. пособие. 2-е изд. Екатеринбург : Изд-во Урал, ун-та, 2010. 608 с.
Пронштейн А.П., Данилевский И.Н. Вопросы теории и методики історического дослідження. М., 1986.
Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної наративу. Київ: "К.І.С.", 2012. 400 с.
Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / [Пер. с ит. Е. Костюкович]. М.: Книжный дом «Университет», 2003. 2 изд. 240 с.
Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.

Інформаційні ресурси www.history.org.ua

www.litopys.org.ua

www.history.univ.kiev.ua/ukrbooks